

İŞIQ, RƏNG, SEVGİ, AZADLIQ

♦ PAŞA QƏLBİNURUN 70 YAŞINA

«Paşa Qəlbinur haqda söz düşəndə, nədənsə, həmişə onun göz həkimi, yüksək səviyyəli tibb mütəxəssisi olduğu önə çəkilir, qabardılır. Mən bu şairin yaradıcılığına bu sayaq baxışla qəti razılaşa bilmirəm. Bununla sanki şair ilhamına, qələminə oxucunu «güzəştlə» yanaşmağa çağırırıq. Niyə? Paşa müəllim mənimçün şairdir. Mən onun şeirlərini tamamilə «güzəştsiz» oxuyuram. Və onun yaradıcılığını bir çox «yalnız şair» olan bəndlərdən qat-qat yuxarı tuturam.

Dostum Paşa qələmi, ilhamı ilə minillik poeziyamızda artıq öz səhifəsini öz əli ilə yazıb və onun müdrik əlini ehtiramla sıxıram.»

Vaqif SƏMƏDOĞLU

Böyük şairimiz Vaqif Səmədoğlunun şair-həkim Paşa Qəlbinur haqqında söylədiyi bu fikirlə tam razılaşıyıq, doğrudan da, vaxtilə, – 90-cı illərdə Paşa Qəlbinurdan söz düşəndə onun insanlara şəfa verən yüksək səviyyəli göz həkimi, Azərbaycanda və dünyada bu sahədə kifayət qədər məşhur olduğu barədə söz açır, sonra onun şairliyindən də danışdırlar. Əlbəttə, Amerika Oftalmologiya Akademiyasının həqiqi üzvü, Dünya Türk Cümhuriyyətləri Oftalmoloji Birliyinin sədri, keçmiş Sovetlər İttifaqında oftalmologiya sahəsində ən gənc elmlər doktoru, Ümumittifaq Lenin komsomolu mükafatı laureatı – professor Paşa Musayevin tibb sahəsində qazandığı uğurlar hamını sevindirib, özü də bu uğurları və titulları Paşa Qəlbinur 40 yaşına qədər əldə etmişdir. İndi isə Paşa Qəlbinurun 70 yaşı tamam olur və o, bir həkim-cərrah kimi yenə öz şöhrətini yaşayır.

Şair Paşa Qəlbinur da müasir Azərbaycan poeziyasının tanınmış nümayəndələrindən biridir və artıq onun şairliyi, özünəməxsus mövqeyi, dəst-xətti konkret bir söhbətin mövzusudur.

Şairlik sənət deyil, peşə deyil və heç bir institutda bu ixtisas üzrə kadr hazırlanmır, şairlik ixtisası üzrə diplomdan da söhbət gedə bilməz. Şairlik anadan təbii istedadla doğulur, bu istedad ya boy atmamış, necə deyərlər, çiçəklənməmiş – pardaxlanmamış sona yetir, ya da qəlbin, ruhun ehtiyacına çevrilir. Paşanın şairliyi həkimlik sevgisindən əvvəl doğulub. 1984-cü ildə Paşa Qəlbinurun «Ay bir əlçim buluddur» ilk şeirlər kitabı çapdan çıxır, həmin kitaba ön söz yazan Məmməd Aslan qeyd edirdi ki: «Şair Qəlbinur həkim Qəlbinurdan bir addım da geri qalmır. Onun poetik axtarırlarının bəhrəsi olan bu kitab da yenilik duyğularıyla zəngindir». Həmin ilk kitabındakı şeirləri oxuyanda qarşımızda artıq yetkinləşmiş bir şairi izlədik. O kitabdakı şeirdən bir misal gətirək. «Kəndimizə gedəndə»:

**Qayanın tərini siləm mən gərək,
Yaman yorulubdu,
Qalxıb o başdan
Öpəm bənövşənin üzündən gərək,
Vaxt olub onu da ayaqlamışam.**

Paşa bu şeiri 23 yaşında, 1975-ci ildə qələmə almışdı. Şeirdəki təşbih və metaforaların o zamana görə təzəliyi diqqəti çəkirdi.

Paşa Qəlbinurun poeziyası ilə onun göz cərrahlığı arasında ülvə bir bağlılıq var. Etiraf edir ki, 13 yaşında ilk şeirini yazıb, «Gözlər» şeirini və bu şeirlə o, gələcək sənət taleyinin möhürünü vurmuş. Deyə bilərik ki, bəlkə də onun şairliyi həkimliyi üçün stimol olub. Bir şeirində yazır ki: «Anam məni şair doğub, sonra həkim olmuşam».

Qəlbinurla son görüşlərimizin birində ədəbiyyat barədə söhbətlər elədik. İyirmi beş il əvvəl poeziya ilə bağlı bir müsahibəsini xatırlatdım ona: «Poeziyanı müntəzəm mütaliə edərim, müasir və klassik şairləri – sevdiyim şairləri təkrar-təkrar oxumaqdan həzz alıram. Əli Kərim, Nezval, Neruda, Uitmen, İspan intibahı şairləri... Məmməd Araz, Xəlil Rza... müasir Azərbaycan poeziyasının ən yaxşı nümunələri, rus poeziyası... dünyanın harasındasa çap olunan, mənim sevdiyim bircə misrası olan şair mənim üçün əzizdir. Uşaqlarım inşa yazanda ancaq iki şairdən misallar gətirirlər (mənim başqa şairlərə də müraciət etmələrini ciddi-cəhdlə təkid etməyimə baxmayaraq): Musa Yaqub, Məmməd Araz. Mənim ən çox sevdiyim şair Əli Kərimdir».

Paşa Qəlbinurun həyatı, həkimlik sənəti və şairliyi haqqında çox yazılar yazılıb, üç monoqrafiya da nəşr edilib (Aybəniz Kəngərli – «Paşa Qəlbinur», Altay Məmmədov – «Qəlbinur poeziyası XXI əsrin astanasında», Əlizadə Əsgərli – «Fərdi üslubun poeziyası»). Ancaq biz də onun poeziyası ilə

bağlı fərdi-subyektiv mülahizələrimizi bildirmək istəyirik. Bizim fikrimizcə, Paşa Qəlbinurun poeziyası Işıq, Rəng, Sevgi, Azadlıq kəlmələrini özündə əks etdirən bir poeziyadır. Bu kəlmələr bir-birilə məntiqi şəkildə bağlana bilər, biri digərinin başlanğıcına, ya sonuna çevrilir. Ancaq hər birinin öz funksiyası, özəlliyi var.

Işıqdan başlayaq. Qızına yazdığı bir şeir:

Nədir işıq?
Mən
Daha nə deyəcəyəm sənə
Işıq anamdı mənim
İldız nənən!
Adı işıq, özü işıq!
Daha nə deyim, Aysel.
Bax, bu dünya, böyük işıq zolağıdı.
Onu dil-dil
gecə-gecə doğrayıb qaranlıq.
Nədir işıq?
Işıq –
Qırmızı yanaqlı,
Narıncı saçaqlı,
Sarı güllü,
Yaşıl şallı,
Mavi gözlü
kirpiyinin «göy xalı»sı
göy üzündən
Saçına bənövşə taxmış
Bir gözəlin ağ paltaradı.

Poeziyada Işıq həmişə nikbinliyin, dünyanı, gerçəkliyi gözəllik kimi dərk etməyin, insanların arzu və əməllərini, həyat yanğısını, Allaha inamını, sevənlərin, sevilənlərin eşqini sözdə yaşatmaq missiyasına xidmət edib. «Yanır bir ilahi şam. Allah, sənin ətəyin işıqdı, ətəyindən tutmuşam». «Işıqdan bir qala hörüb oturdum, Oxlandı bürcləri gözəl dünyanın» və s. Qəlbinurun poeziyasındakı Işıq onun sənətində də başlıca meyardır, o, işığı həkimlik sənətində işıqpaylayandır.

Böyük şairimiz Rəsul Rza «Rənglər» silsiləsinin «Üvertüra»sında yazırdı: «Rənglər xatirələr oyadır, duyğular oyadır. Gördüyümüzədən artıq görmək istəməsək, hər rəng adicə boyadır». Paşanın «Rənglər»i Rəsul Rzanın həmin silsiləsindən çox sonralar qələmə alınmış və deyək ki, Paşa böyük şairin müxtəlif rənglərin həyati çalarlarını əks etdirən silsiləsindən təsirlənmiş, lakin özünün bədii təfəkkürü ilə yeni «Rənglər» silsiləsi yaratmışdır. O, daha çox rənglərin musiqi ilə bağlılığını ön plana çəkmiş, özünün dediyinə görə, «rəngli musiqi ilə səslənən rəng arasındakı oxşarlığı» bədii şəkildə mənalandırmağa çalışmışdır. «Bənövşəyi» rəngə baxaq:

Gəl ay bahar, gəl ay bahar,
Göy qurşağı,
Son ilməndən

***İləklər sal,
Sancılısınlar torpağıma –
Sual-sual.
Min suallı həyəcana
Bürünsün qoy,
O tay, bu tay.
Xan Arazın
Bu tayında gülür torpaq.
Gözlərində... fərəh yaşı
O tayında zindan olub,
Bir yuxulu bənövşəyə,
Mərziyənin qəbir daşı.***

Paşa Qəlbinurun sevgi şeirləri də işıq və Rəng duyğulu şeirləri kimi maraqlı doğurur, o, sevgi şeirlərində də işıq və Rəng obrazlarına üz tutur. «Sevənlərin bətnində doğulur həqiqət, ölür həqiqət! – işıq kimi yayılır»... Təbii ki, işıqsız əsl sevgi yoxdur, hətta hicran, ayrılıq çevrəsində də işıq var. Ürəyin işığı. Yol çəkən gözlərin işığı. Paşa Qəlbinurun şeirlərinə xas olan metaforik düşüncə tərzini sevgi şeirlərinin də tərzini müəyyənləşdirir:

***Sənsiz qalsam,
Sanaram
Min illik palıd kimi.
Ağ səs olar
Son harayım.
Sənsiz qalsam,
qolları kəsilməmiş fə dai kimi
yuxularımdan qan sızır
gəcələrımə.***

***Sənsiz qalsam,
Ölüm
Dadlı gələr mənə –
Ana südü kimi
...çataram
Sənə.***

Altay Məmmədov P.Qəlbinurun sevgi şeirləri haqqında yazır ki: «Paşa Qəlbinurun məhəbbət mövzusu bitib-tükənən deyil. Bəzən həmin ədəbi, əzəli mövzu az qala gözəl bir musiqinin variasiyaları kimi səslənir. Qəlbinur həmin mövzudan «doyub dolanmaq» bilmir. Onun sinəsi bitməz, tükənmez məhəbbətlə doludur. Qəlbinur qələmi ilə məhəbbət paylayır».

Paşa Qəlbinur həm də azadlıq şairidir və bu xətt, bizim fikrimizcə, onun yaradıcılığında önəmli yer tutur. Azadlıq haqqında onun bir neçə şeiri var:

***...Azadlıq! – Şirindir deyirlər dadın,
Ürək duyduğunu dilmi dadıbdır?
Yalandır, yalandır, inanmayın siz,
Bir sağlam ürəyə axan qandır o,
Axar təmənnəsiz, axar minnətsiz.***

Paşa Qəlbinurun «Cahad» şeirlər silsiləsi 20 Yanvar və Xocalı faciəsinə həsr olunub və etiraf edək ki, bu silsilə təkcə Qəlbinurun yaradıcılığında deyil, bütünlükdə ədəbiyyatımızda həmin mövzunun ən dəyərli nümunələrindəndir. Paşanın Ağrı dağına, 90-cı illərin təlatümlü hadisələrinə, Qarabağa, Şuşaya həsr etdiyi şeirlər də azərbaycançı bir şairin poetik duyğularını ifadə edir. Elə bu yubiley yazısını da Paşa Qəlbinurun «Vətən» şeiri ilə bitirək:

**Acıyamsa,
bir tütün yarpağı
say məni, Vətən,
Şirinəmsə,
Yuxuna qat, yuxuna.
Zəhərəmsə,
ödün olaydım,
Vətən!
Oğlunamsa,
Dizin-dizin sürünəcəm
yolunda.**

P.S. Paşa Qəlbinur nəsrədə də öz qələmini sınaayıb və birdən-birə iki miniatür roman qələmə alıb – «Qara su» və «Göz dağı». Birinci adını çəkdiyim roman «Azərbaycan» jurnalında dərc edilib (2008). «Qara su» romanı müasir mövzuda yazılan əsərdir, təkcə ona görə yox ki, bu günümüzdə, çağımızda baş verən hadisələrdən söz açır. Bu, əsas deyil. Çünki müasirliyin mənə və mahiyyəti heç də günün hadisə və olaylarının təsvir olunması kimi məhdud bucağa sığmaz. Müasirlik müasir həyat hadisələrinin sənət dililə, bədii gözəlliklə canlandırılması deməkdir. Paşa Qəlbinurun «Qara su» və «Göz dağı» romanları məhz bu xüsusiyyəti ilə seçilir. Şeirlərindən söz açanda *İşıq, Rəng, Sevgi, Azadlıq* kəlmələrini işlətdim, bu romanlarda da *ışığı, rəng, sevgi, azadlıq* çalarlarını görürsünüz.

Son söz: Siz Paşanın yanına *İşıq* üçün gedəndə təkcə onu göz cərrahı kimi yox, həm də şair kimi tanıyın...

Vaqif YUSİFLİ

